

Ermeni Meselesi Tarih Proje Ödevi

Ali Berk Günay
10/C 994

Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı

- Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren Ermeniler ile Türkler iç içe yaşıyorlardı. 1326'da Bursa'yı fetheden Orhan Bey Ermenilerin Bizans zulmünden kurtulmaları için ruhani merkezlerini Kütahya'dan Bursa'ya taşıtti. Onların ayrı bir cemaat olarak örgütlenmelerine izin verdi. İstanbul'un fethinden sonra da Fatih Sultan Mehmet Bursa'daki dinî Ermeni liderini İstanbul'a getirerek Ermeni Patrikhanesini kurdurdu. Çıkardığı bir fermanla da dinlerini yaşamalarını ve ibadetlerini serbestçe yapmalarını güvence altına aldı. Daha sonraki dönemde Yavuz Sultan Selim, Kudüs Gregoryen Ermeni patriğine bir ferman vererek tanıdığı ayrıcalıkları belirledi. Fatih ile başlayan bu uygulama XIX. yüzyıla kadar devam etti.

Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı

- Osmanlı millet sistemi içinde Gregoryen milleti olarak bilinen Ermeniler XIX. yüzyıl başlarında olarak adlandırılıyordu. Müslüman Türkler ile iç içe yaşadıkları için Türk kültürünün etkisinde kalmışlar Türkçe konuşuyor hatta ayinlerini bile Türkçe yapıyordular. Osmanlı Devleti'nde önemli görevlere getirilmişler, bakanlık ve elçilik yapanlar bile olmuştu. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan Ermeniler ticaret, sanat, sarraflık ve bankerlik ile uğraşarak zengin olmuşlardı. Türk halkın durumu ise tam tersiydi. Eli silah tutanlar cepheden cepheye koşarken geride kalanlar kadın, çocuk, malul, gazi ve yaşlılardı. Zor şartlarda hayatlarını devam ettiriyorlardı. Ermeniler Osmanlı topraklarında dağınık olarak yaşamış belli bir bölgede toplanmamışlardı. En kalabalık olduklarını söyledikleri Doğu Anadolu ve Çukurova'da dahi Ermeni nüfus oranı %20'ye ulaşamamıştı.

Osmanlı Devleti’nde Ermeni Mahallesi ve Ermenileri Gösteren Fotoğraf

Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri

- Osmanlı yönetiminde yaşayan Ermeniler Fransız İhtilali'nden etkilenmemişlerdi. Bu durum Rusya'nın ugraşları sonucunda değişti. Rusya, XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kafkaslardan Akdeniz'e ulaşabilmek için Doğu Anadolu'da yaşayan Ermenileri kışkırtmaya başladı. Rus propagandası Ermeniler üzerinde kısa zamanda etkisini gösterdi. 1860'tan itibaren ilk örgütler Ermeni yardım dernekleri adıyla ortaya çıktı. 1887'de Ermeni ayaklanmalarını örgütlemek için İsviçre'de Hınçak Cemiyeti ve 1889'da Rusya'da Taşnak Ermeni Cemiyeti kuruldu.

Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri

- Osmanlı Devleti'ne karşı teşkilatlanan Ermeniler ilk kez 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşı'nda isyan ettiler ve Rus ordusu ile birlikte hareket ettiler. Bu savaştta Rusya ve Ermeni komiteleri Doğu Anadolu'da bir Ermeni devleti kurulmasını sağlamak için bölge Ermenilerini kışkırttılar.

Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri

- 93 Harbinin sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması'nın 16. Berlin Antlaşması'nın 61. maddelerinde yer alan “Doğu Anadolu’da Ermenilerin yaşadıkları bölgelerde ıslahat yapılacaktır.” ibareleri ile Ermeni meselesi uluslararası anlaşmalara girmiştir.

Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri

- Berlin Kongresi'ne Ermeni Kilisesi de bir heyet göndermişti. Bu heyet kongreye Erzurum, Van ve Diyarbakır'da 1.330.000 Ermeni bulunduğu Türklerin ise sayılarının 729.000 olduğunu gösteren bir rapor sundular. Bu bölgenin bağımsız bir Ermeni eyaleti olmasını istediler. Ancak sahte nüfus belgeleri ile yapmak istediklerini İngiliz Hariciye Nazırı Lord Salisbury bozdu. Bölgede hiçbir zaman Ermeni nüfusun çoğunluk olmadığını ve dağıtık yaşadıklarını açıkladı. İngiltere'nin ağırlığını koyması sonucunda Ermeni istekleri kabul görmedi.

Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri

- İngiltere'nin Berlin Kongresi'ndeki bu tavrı Rusya'nın Ermenileri kullanarak Doğu Anadolu üzerinden Akdeniz'e inmelerine engel olmak içindi. Bundan sonra İngiltere Rusya'ya bağlı bir Ermenistan yerine bağımsız Ermenistan devletinin kurulmasını sağlayarak bölgedeki nüfuzunu artırmaya çalıştı. Böylece Ermeni meselesini körkleyen ikinci devlet İngiltere oldu. Bu amaçla Doğu Anadolu'da konsolosluklar açarak bölgeye Protestan misyonerler gönderdi. Fransa da İngiltere ile birlikte Ermenileri destekleyen politika izledi.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Ermenilerin faaliyetleri büyük ölçüde Doğu Anadolu'da yoğunlaşmıştır. Dinî merkezleri olan Aktamar bu bölgede idi. Ayrıca Erivan'a yakın ve Rusya'ya komşu olduğundan uygun bir konumdaydı. Osmanlı Devleti Berlin Antlaşması'nın öngördüğü ıslahat çalışmalarını yaparken İngiltere, Fransa, Rusya ve Avusturya sürekli müdahalelerde bulundular. Ermeni komiteleri de Avrupa devletlerinin dikkatini daha fazla çekmek için olaylar çıkardılar.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Ermeni komiteleri ilk defa 1890'da Erzurum ve Adana'da isyan çıkardılar. 1893'te Merzifon'da Ermenilerin Kışkırtılması ve Örgütlenmeleri Ermenilerin Çıkardığı Olaylar Osmanlı Devleti'nde Ermeni Mahallesi ve Ermenileri Gösteren Fotoğraf Van Ayaklanması Sırasında Taşnak Cemiyetinden Bir Grup Ermeni Ermenileri ilk kez kimler, niçin kışkırt- ? mıstır? 188 güvenlik kuvvetlerine ateş açarak yirmi beş askerimizi öldürdüler. Yine 1894'te İstanbul'da bir yürüyüş yaptılar. Osmanlı hükümetinin bulunduğu Babıali'ye baskın düzenlediler.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Ermeni olaylarının en şiddetlisi Sason'da meydana geldi (1894). Buradaki Ermeni halk devlete vergi vermemeye ve Müslümanları yok etmeye çağrıldı. İsyanın büyümesi üzerine Osmanlı Devleti bölgeye asker sevk ederek isyanı bastırdı. Yine Ermenilere Kayseri, Yozgat, Çorum, Zeytun ve Kahramanmaraş'ta ayaklanmalar çıkartıldı. 1896'da İstanbul Beyoğlu'ndaki Osmanlı Bankası'nı ele geçirip olay çıkardılar. Osmanlı padişahı II. Abdülhamit'e suikast düzenlediler.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Osmanlı Devleti'nin isyanları bastırma çabaları, Avrupa'ya "Ermeniler katlediliyor." diye duyuruldu. Hatta Avrupa'dan bir heyet Anadolu'ya gelerek incelemelerde bulundu. Ermeniler katlediliyor, haberinin asılsızlığı ortaya çıktı.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Böyle olmasına rağmen Avrupa devletleri Berlin Antlaşması'nın 61. maddesine dayanarak Osmanlı Devleti'ne basklarını artırdılar. Almanya ve Avusturya da İngiltere, Fransa ve Rusya ile birlikte hareket ederek Osmanlı Devleti'nin karşısında yer aldı. Bu devletler Osmanlı Devleti'nin dağılacağını düşünerek mirastan pay alma yarışına girmişlerdi.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Osmanlı Devleti, Avrupa devletlerinin ısrar ettikleri ıslahatları gerçekleştirmek için bir kararname çıkardı (1895). İngiltere, Fransa ve Rusya ıslahatların uygulanmasında gözlemci olmak istediler. Ancak II. Abdülhamit bu durumu kabul etmedi ve ıslahatları müdahalesiz uygulamaya koydu. Yapılan ıslahatlardan kısa sürede sonuç alınması zordu. Ermenilerin amaçları ıslahat değil Osmanlı Devleti'nden ayrılmaktı. Ülkenin her tarafına dağılmış bulunan azınlıklara ait okullar Ermeni çetelerinin cephane deposu ve sığınacı durumunda idi. İsyancı Ermenilerin terör eylemleri devam etti. Hatta isyana katılmayan Ermenileri dahi öldürdüler.

Ermenilerin Çıkardığı Olaylar

- Ermeniler 1909'te Adana ve Dörtyol'da Müslümanlara saldılarak katliamlar başlattılar. İsyanın elebaşı Ermeni piskoposu Museg, Osmanlı Devleti'nin isyanı bastırması üzerine Mısır'a kaçtı. Avrupa kamuoyunda yeniden Türkler aleyhine tepkiler başladı. Osmanlı hükümetindeki İttihat ve Terakki yönetimi Rusya'yla yapılacak ıslahatları kapsayan bir antlaşma yaptı (1909). Bu antlaşmaya göre Rusya, yeniden Ermenilerle ilgili ıslahatların yapılmasında tek başına söz sahibi oluyordu. Avrupa devletlerinin Rusya'yı bu konuda serbest bırakmalarının sebebi ise açıktı. Rusya, Osmanlı ile ıslahatları görüşürken onlar da Osmanlı topraklarının paylaşılması konusunda görüşüyorlardı. Yaptıkları paylaşımıma göre Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'yu Rusya'nın payına bırakmışlardı.

Beni Dinlediğiniz İçin Teşekkürler :)